

A közgazdaság-tudomány oktatása és kutatása a feltörekvő régiókban

Bourguignon, Francois–Yehuda Elkana–Boris Pleskovic (szerk.): Capacity Building in Economics Education and Research. World Bank, Washington DC. 2007, 352 oldal

Az elmúlt években élénk vita folyt a hazai közgazdászok körében a közgazdaság-tudomány oktatásáról és kutatásáról.¹ Nincs egyetértés arról, mit és hogyan kellene tanítani, milyen témákat és milyen módszertannal kutatni, hogyan mérhető a siker. A rendkívül megosztó kérdések tükrében a jelen kötet, amely a Világbank és a Közép-európai Egyetem 2005 júniusában tartott közös konferenciáján elhangzott előadásokat tartalmazza, különös érdeklődésre tarthat számot. A konferencia a feltörekvő régiók közgazdasági oktatásának és kutatásának helyzetét és a jövő kihívásait igyekezett megvilágítani. Bár végleges válaszokat természetesen nem nyújt, kiderül belőle, hogy a nálunk zajló viták nagyon hasonlítanak más feltörekvő országokban/régiókban zajló eszmecserekhöz. A kötet fő érdekessége, hogy a különböző régiókban nagyon eltérő stratégiákat próbáltak ki a közgazdaság-tudomány helyi fejlesztésére, és az eltérő eredmények jól mutatják, hogy az egyes választások milyen következményekkel jártak.

A kötet huszontét fejezetének összefoglalójára terjedelmi korlátok miatt nem vállalkozhatok, ezért inkább azt összegzem, hogy a közgazdaság-tudomány oktatásával és kutatásával kapcsolatos alapkérdésekre milyen válaszokat adtak a konferencia résztvevői. A cikk végén néhány következtetést fogalmazok meg a könyv alapján a magyarországi vitával kapcsolatban.

Mi a feladata a közgazdaság-tudománynak?

A könyv arra az alapfeltevésre épül, hogy a közgazdasági gondolkodásmód színvonalának emelése, a közgazdaság-tudomány elterjesztése a feltörekvő régiókban lényeges a gazdasági fejlődéshez. A közgazdaságtani oktatásnak és kutatásnak fontos szerepe lehet a gazdaságpolitika formálásában, illetve a piacgazdaságot ismerő szereplők képzésében.

Yehuda Elkana, a Közép-európai Egyetem rektora szerint a közgazdaság-tudománynak elsősorban a szegénység leküzdéséhez kellene hozzájárulnia. Ezt a gondolatot osztották az afrikai tapasztalatokról szóló előadók (*William Lyakurwa* és *Benno Ndulu és szerzőtársai*), akik szerint elsődleges a rendkívül szűk afrikai erőforrások lehető leghatékonyabb felhasználása a szegénység csökkentésére.

A szegénység leküzdése mellett a közgazdaság-tudományi elemzéseknek fontos szerepük lehet a második generációs, azaz intézményi reformok kialakításában és végrehajtásában, amelyet a délkelet-ázsiai előadók (*Shantayanan Devarajan és szerzőtársai*, illetve *Homi Kharas*) hangsúlyoztak erőteljesen. Ezeknek a reformoknak az a sajátosságuk, hogy társadalmi megegyezés szükséges hozzájuk, és nem lehet autoriter módon bevezetni őket – ellentétben például a makrogazdasági stabilizációval.² Ahhoz azonban, hogy

¹ A teljesség igénye nélkül lásd például *Valentinyi* [2000], *Török* [2000], *Csaba* [2000], *Major* [2000], *Pete* [2006], *Pete és szerzőtársai* [2006], *Szentes-Szabó* [2007].

² A konferencia nyitóelőadásában *Kornai János* amellett érvelt, hogy még a makrogazdasági stabilizáció kérdése sem választható el a politikai és társadalmi környezettől.

egy ilyen konszenzus létrejöjjön, szükség van megalapozott alternatívák kidolgozására, amelyekben a nemzetközi tapasztalatokat a helyi sajátosságokhoz igazítják (a szolgai másolás helyett). Csupán ilyen alternatívák révén lehetséges leküzdeni az érdekcsoportok dominanciáját a gazdaságpolitikai döntéshozatalban. Mindehhez azonban jelentős hazai közgazdaság-tudományi tudás szükséges, amelyben ötvöződik a fejlett módszerek ismerete a hazai sajátosságok ismeretével.

A kutatások gazdaságpolitikai fontossága mellett *William Newton-Smith* filozófusként a közgazdaság-tudomány egy további lényeges funkciójára hívta fel a figyelmet: a többi társadalomtudományhoz hasonlóan a közgazdaságtan a hallgatókat analitikus gondolkodásra és logikus érvelésre neveli – ezek megkerülhetetlen értékek egy nyílt társadalom működésében és a demokratikus döntéshozatalban.

A közgazdaság-tudományi oktatás és kutatás problémái a feltörekvő régiókban

A közgazdaság-tudomány alapvető fontosságán túl a konferencia résztvevői abban is egyetértettek, hogy a feltörekvő régiókban a közgazdaság-tudományi oktatás és kutatás komoly nehézségekkel küzd, amelyek részben mindenhol a finanszírozás elégtelenségére vezethetők vissza. Ezek a nehézségek azonban a különböző régiókban rendkívül eltérő formát ölthetnek.

A legrosszabb a helyzet azokban az országokban, ahol a diktatórikus hatalom rendkívül ellenségesen viszonyul bármilyen nyugati kezdeményezéshez. Ilyen terület Közép-Ázsia és a Kaukázus, illetve Moldova és Fehéroroszország, ahol már az is komoly eredmény, ha a hallgatók számára elengedik, hogy orosz, illetve ukrán intézetekben tanuljanak. A külföldi képzésekben részt vevők azonban csupán a legkritikább esetben térnek haza, ezért képzésük csak kivételes esetben járul hozzá a térség fejlődéséhez.³

Számos afrikai országban és volt szovjet tagköztársaságban a fizikai infrastruktúra (internet, elektronikus adatbázisok) teljes hiánya teszi lehetetlenné a minőségi oktatást és kutatást.

A kelet-európai országokban az infrastrukturális problémák mellett a legnagyobb gondot a marxista politikai gazdaságtan hagyománya, az üzleti és közgazdaság-tudományi képzés összekeverése, illetve az empirikus módszerek ismeretének hiánya jelenti. Vanak, akik kiemelik (*Robert Campbell, Tom Coupé*), hogy a régióban sokkoló az erkölcsi normák lazasága az oktatásban: a korrupció jelenléte az értékelésben és a felvételik során, valamint a rendszeres csalás a vizsgákon.

A konferencia több résztvevője is elismeri azonban, hogy ezek a problémák egyáltalán nem ugyanolyan mértékben érintették a volt szocialista régiót. Azokban az országokban, ahol viszonylag nagyobb volt a szabadság, bizonyos mértékig a rendszerváltás előtt is elérhető volt a nyugati közgazdaságtani irodalom. Ezért ezeken a helyeken a feladatot már nem feltétlenül a nyugati közgazdaságtan meghonosítása jelenti, hanem a tömegképzés elterjedése és az ezzel együtt járó minőségromlás, illetve az oktatók túlterheltsége. Csaba László hangsúlyozta, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás ezen a helyzeten várhatóan még tovább ront egyrészt a bolognai folyamat, másrészt a kutatási pénzek túlbürokratizált elosztása révén. A fő kihívás tehát az, hogy a kiválósági központok révén lehetőség nyíljon minőségi oktatásra és kutatásra úgy, hogy ennek a helyi gazdaságra és az alapoktatásra is hatása legyen.

³ A nyugati donorok elvárásairól szólva Eva Sundquist, a Svéd Külügyminisztérium munkatársa hangsúlyozza, hogy ha valaha egy is hazatér, és pénzügyminiszter-helyettes lesz a kijevi EERC-n eddig végzett tizenkét fehérorosz hallgató közül, már megéri nekik a támogatás.

A kötet alapján a legjobb helyzetben látszólag a latin-amerikai országok vannak. Ebben a régióban a központi bankokban és a kutatóintézetekben színvonalas közgazdasági munka folyik, és sokan vezető amerikai egyetemeken szereznek PhD-fokozatot.⁴ A fő probléma itt a lektorálás alacsony színvonala a helyi lapokban, illetve az alapoktatásban a minősített oktatók alacsony részaránya (sok helyen húsz százalék alatt marad).

Megoldások – kiválósági központok és kutatóhálózatok

A kötet jelentős része az említett problémákra adott válaszokról és ezek tapasztalatairól szól. Nyugati donorok segítségével, mint például a Világbank vagy a Nyílt Társadalom Alapítvány, számos országban hoztak létre kiválósági központokat. Ilyenek például Oroszországban a New Economic School (NES), Ukrajnában az Economics Education and Research Consortium (EERC), Kínában a China Center for Economic Research (CCER), Magyarországon a Közép-európai Egyetem (CEU), Csehországban a Center for Economic Research and Graduate Education (CERGE). Ezekben az intézményekben a mesterképzés szigorú nyugati normák alapján folyik: első évben tanítanak makro- és mikroökonómiát, matematikát és statisztikát, majd második évben ezekre épülnek a tematikus kurzusok. Az oktatók általában vezető nyugati egyetemeken végeztek, és kutatásaikban is a nemzetközi főáramot követik.

A kiválósági központok mellett alternatív megoldásként jelenik meg a regionális kutatóhálózatok kialakítása. Ilyen hálózat például a Global Development Network (GDN), az African Economic Research Consortium (AERC), az African Virtual University (AVU) és a South Asian Network for Development and Environmental Economics (SANDEE). Az új intézményekkel ellentétben ezek a hálózatok elsősorban a helyi gazdaságpolitikai kihívásokra igyekeznek válaszolni, és a minőségi kutatás helyi feltételeinek megteremtésén fáradoznak. Jellemző tevékenységeik közé tartozik az internetes adatbázisok kialakítása, ösztöndíjak biztosítása és konferenciák szervezése. Az oktatás fejlesztéséhez elsősorban a helyi egyetemek együttműködésének elősegítése révén járulnak hozzá.

Hogyan mérjük a sikert?

A különböző megoldások eredményeinek megítélésében feltűnő, hogy mennyire eltérő sikermércéket alkalmaznak a konferencia előadói.

A kötetben leggyakrabban hivatkozott sikermutató a *publikációk* száma és megjelenésük helye. Ez a mutató azért lényeges, mert számszerűen megítélhetővé teszi egyes kutatók és intézmények teljesítményét, világszintű versenyképességét. Számos központ egészen kiváló eredményeket ért el ezen a területen, így a NES, a CERGE, a CEU vagy az EERC, amelynek kutatói a világ legrangosabb folyóirataiban publikálnak.

A publikációk számát azonban mindössze köztes célnak tekinthetjük a szélesebb célkitűzések tükrében, amelyeket a konferencia résztvevői szerint a közgazdaság-tudományoknak segítenie kell. Az oktatási intézményekben a publikációk mellett lényeges sikermércé a *hallgatók elhelyezkedése*. Ez mutatja, hogy a képzésnek milyen hatása van a helyi gazdaságra. Az újonnan alapított intézmények esetében elmondható, hogy hallgatóik a

⁴ *Mauricio Cárdenas* és *Guillermo Perry* szerint ennek oka paradox módon az 1960-as években az amerikai főárammal szemben megerősített helyi egyetemi közgazdasági képzés, amelyben nagy hangsúllyal szerepelt a fejlődésgazdaságtan, illetve az elméletörténet. A színvonalas oktatásnak köszönhetően számos hallgató nyert felvételt vezető amerikai doktori képzésekre, és sokan közülük később hazatértek.

magánszférában rendkívül keresettek, és sikeresen helyezkednek el felelős pozíciókban a mesterképzés után. Közel ötven százalék folytatja tanulmányait és a későbbiekben vezető nyugati egyetemeken szerez PhD-fokozatot. Közülük azonban nagyon kevesen térnek haza, ami azt jelenti, hogy a helyi gazdasági életre csupán nagyon áttételesen tudnak hatni. A legtöbb előadó így elismeri, hogy a kiválósági központok alapításának egyik sajnálatos kísérője az agyelszívás jelenségének felerősödése. Ez azt jelenti, hogy a kiválósági központok kisugárzása, tehát a *közgazdaság-tudományi alapképzésre való hatása* szinte mindenhol minimális maradt. Ennek okaként elsősorban a hazai tudományos életben elérhető rendkívül alacsony hazai fizetéseket, illetve a bennfentesek ellenállását jelölik meg.

E probléma miatt a helyi közgazdaság-tudomány fejlesztésére szolgáló kezdeményezéseknek egyik lényeges célja mindenütt a *képzett közgazdászok otthon tartása*. Ebben szerepet játszhatnak az újonnan alapított iskolák, ezekbe azonban csupán rendkívül korlátozott számban tudnak a külföldön végzetek hazatérni. A kutatóhálózatok ebben a tekintetben sikeresebbnek tűnnek – az ösztöndíjak révén hozzájárulnak az alacsony hazai fizetések elfogadható szintre emeléséhez, míg konferenciák szervezése és a regionális intézmények közötti együttműködések elősegítése révén helyi viszonyok között is megteremtik a minőségi kutatáshoz szükséges környezetet.

Ha a kötetben megvitatott célkitűzések alapján ítéljük meg a sikert, a közgazdaság-tudomány helyi szintű fejlesztésének legfontosabb célja a *gazdaságpolitika befolyásolása* és a gazdasági fejlődéshez való hozzájárulás. Ahogy a konferencia több hozzászólója is megjegyzezi, ezt a célt a legnehezebb elérni, és ezt a legnehezebb mérni. A cél elérése ráadásul nagyon nagy mértékben a külső feltételeken múlik, leginkább azon, mennyire van meg az igény kormányzati körökben a kutatási eredményekre. A volt szovjet tagországokban az autoriter kormányok általában elzárkóznak az együttműködéstől, míg a demokratizáció előrehaladtával Afrikában és Délkelet-Ázsiában is jelentősen megnőtt a kereslet a gazdaságpolitikai szempontból fontos kutatások iránt, és ezért az ottani kezdeményezések jóval nagyobb sikerre számíthatnak.

E megfontolások azt mutatják, hogy a siker megítélése rendkívül összetett, és egyáltalán nem választható el a külső körülményektől. A kötetben a legsikeresebb kezdeményezésről a kínai CCER munkatársa, *Justin Yifu Lin* számolt be. A intézetet a Pekingi Egyetemen belül hozták létre 1994-ben a Ford Alapítvány és a Világbank támogatásával. Jelenleg 27 oktatója van, mind nyugati PhD-fokozattal rendelkezik. A központ BA-, MA-, MBA- és PhD-programmal egyaránt rendelkezik. Ezen túlmenően rendszeres továbbképzéseket szervez a helyi egyetemek oktatóinak, illetve újságíróknak és kormányzati hivatalnokoknak is. Oktatói publikálnak a helyi és a vezető külföldi lapokban, az amerikai NBER-rel minden évben közös konferenciát szerveznek. A kormányzat rendszeresen kikéri a véleményüket a gazdaságpolitikai döntéshozatalban. Ezek a sikerek azonban nem függetlenek Kína különleges helyzetétől: a nyugati közgazdászok élénk érdeklődése a kínai gazdaság iránt lehetővé teszi a legjobb nyugati lapokba való publikálást, míg a kormányzat fogékonysága a kutatási eredmények iránt jelentősen megkönnyíti a gazdaságpolitikai hatás elérését.

Dilemmák

Ahogy a kínai példa is mutatja, optimális esetben nincsen átváltás a siker különböző mércéi között. A színvonalas oktatáshoz a jó kutatási teljesítmény elengedhetetlen, akár csak a hiteles kormányzati tanácsadáshoz. A valóságban azonban a kérdés ennél jóval bonyolultabb, és az újonnan alapított intézményeknek és kutatóhálózatoknak számos dilemmával kell szembenézniük. Ezek közül a legfontosabbak a kutatási témák kiválasztása, a finanszírozás, illetve a PhD-képzés létjogosultsága.

A kutatási témák választásában a helyi és az általános elméleti kérdések vizsgálata között erőteljes az átváltás. Az utóbbi típusú témák révén jóval könnyebben lehet bekerülni a legrangosabb folyóiratokba, mint a helyi gazdaságpolitikai problémákról szóló kutatásokkal. *John Earle*, a CEU és a University of Michigan oktatója kifejtette, hogy a legrangosabbak közé sorolt három közgazdaság-tudományi folyóiratban (*American Economic Review*, *Quarterly Journal of Economics*, *Journal of Political Economy*) a munkaerő-piaci kutatásokról szóló cikkek között csupán 7 százalék volt azoknak az aránya, amelyek nem amerikai adatokat használtak fel.⁵ Azoknak az oktatóknak tehát, akik a főáram élvonalába vágyanak, ezekhez a követelményekhez alkalmazkodniuk kell. Ez pedig azt jelenti, hogy a lényeges helyi problémákra jóval kevesebb figyelem jut. A NES és az EERC az orosz matematika magas szintjére építve, elsősorban általános elméleti kérdésekkel foglalkozik, összhangban a szigorú neoklasszikus alapon nyugvó oktatási szemlélettel. Ezzel azonban egyúttal jár az is, hogy az intézetek hazai megbecsülése nem éri el azt a szintet, ami kutatási teljesítményük alapján járna nekik – utal a problémára *Gur Ofer*, a NES vezetője. Ezzel szemben a SANDEE vagy az AERC hálózataiban a helyi témák hangsúlyosabb szerepet játszanak, ami miatt viszont jóval kevesebb nemzetközi publikációról tudnak beszámolni.

A konferencián több előadó (*John Earle*, *Ugo Pagano*, *John Bonin*) felvetette, hogy az lenne az optimális, ha a jövőben a régió sajátosságaira koncentrálva, a tudástranszfer kétoldalúvá válna, azaz a feltörekvő régiók nem csupán importálnák a nyugati közgazdaságtan eredményeit, hanem maguk is hozzájárulnának ennek fejlesztéséhez azokon a területeken, ahol a tapasztalataik alapján erre lehetőségük van. Ilyen terület lehet az összehasonlító gazdaságtan, a fejlődéelmélet, illetve az intézmények szerepe a növekedésben. Az ilyen típusú specializáció azért is lényeges lenne, mert azok az erőforrások, amelyek a világ húsz legrangosabb képzésén rendelkezésre állnak, és lehetővé teszik az elsőrangú kutatást a közgazdaság-tudomány számos területén, egyszerűen nincsenek meg a feltörekvő országokban.

A finanszírozás kérdése még a szerényebb célok esetén sem megoldott. Majdnem minden előadó arról számol be, hogy a hosszú távú fennmaradás nyugati donorok hiányában nagyon nehéz. *Jan Svejnar* (CERGE) szerint elégtelen finanszírozás nagyon könnyen vezethet a legjobb oktatók elvándorlásához, ami a későbbiekben a legjobb hallgatók elfordulását és a finanszírozási helyzet további romlását okozhatja. Azokban a régiókban, ahol nincsen elegendő külső forrás, vagy ahonnan a donorok kivonulnak, egyre inkább a helyi forrásokra kell támaszkodni. Emiatt előfordulhat, hogy a korábitól nagyon eltérő követelményeknek kell megfelelni. A feltörekvő régiókban a szűkös helyi forrásokat ugyanis elsősorban a gazdaságpolitikai szempontból fontos kutatásokra adják. Ez azt jelenti, hogy az intézetek nem maradhatnak elszigeteltek a helyi problémáktól, hanem igazolni kell társadalmi hasznosságukat. Erre a folyamatra pozitív példa Ugandában a Makerere Egyetem, ahol önkormányzati tisztségviselők számára hoztak létre gyakorlat-orientált képzést hat kiemelt területen (ilyen például az egészségügyi politika vagy a kormányzás). Ezek elvégzése után a hallgatók visszatértek korábbi munkahelyükre. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a program hozzájárult a kormányzati hatékonyság növekedéséhez, ami jelentősen segítette az egyetemekkel kapcsolatos előítéletek megváltozását: az egyetemeket a kormányzat immár nem a közös erőforrások pazarlóinak tekinti, hanem partnernek a gazdaságpolitikai kihívások megoldásában.

A feltörekvő régiókban a harmadik fontos probléma a PhD-képzés létjogosultsága, ami jelentősen több erőforrást igényel, mint a hagyományos mesterképzés. A színvonalas doktori oktatáshoz ugyanis legalább 15 magasan kvalifikált oktató szükséges. A legtöbb helyen ez a feltétel nem teljesül, és így kutatást ösztönző környezet nagyon nehezen

⁵ Hasonló véleményt fogalmazott meg a verseny tökéletlen voltáról a vezető lapok gyakorlatában *Simonovits* [2004] is.

fejlődik ki. Ezzel a problémával kapcsolatosan számos eltérő vélemény fogalmazódott meg. *Mauricio Cárdenas* és *Guillermo Perry* véleménye szerint a PhD-képzésnek Latin-Amerikában nincs kiemelt fontossága, a legtehetségesebb hallgatók úgyis az Egyesült Államokban szerzik meg a fokozatukat, és néhányan közülük később hazatérnek. Ez a stratégia azonban, úgy tűnik, együtt jár azzal a helyzettel, hogy az alapképzésben rendkívül alacsony a minősített oktatók aránya.

További probléma, hogy hazatérve milyen mértékben kamatoztatható a külföldi képzésben megszerzett tudás. *Ekaterina Stepanova*, aki a CEU elvégzése után a University of Washington doktoranduszhallgatója lett, kifejtette, hogy miután az amerikai közgazdaságtan tanszékeken a transzformáció témája szinte teljesen hiányzik, még azoknak a hallgatóknak is nehéz hazatérni, akik egyébként nagyon szeretnének hozzájárulni a térség fejlesztéséhez. Szerinte ennek az lehetne a megoldása, ha Amerikában nagyobb figyelmet kapnának az átmenet kérdései mind a nagyobb konferenciákon, mind pedig az oktatásban. Ahogy a kötetből kiderül, Latin-Amerika esetében ez már megvalósult. A recenzius szerint azonban arra már jóval kevesebb esély van, hogy a távolabbi Kelet- és Közép-Európa hasonló figyelmet kapjon a tengerentúlon.

Következtetések

A könyv rendkívül szerteágazó előadásából leszűrhető alapvető következtetés, hogy mint annyi más probléma a közgazdaság-tudományban, az oktatás és kutatás kérdésköre sem érthető meg és dönthető el a körülmények és a környezet ismerete nélkül. A szükséges stratégiát mindenütt jelentősen befolyásolja a politikai helyzet és a finanszírozás kérdése. Instabil viszonyok között a jövőbeli karriermegfontolások, illetve az esetleges külföldre távozás kényszere miatt az oktatóknak érdemesebb általános témákkal foglalkozniuk, mint belemerülni a helyi nehézségek megoldásába. Ezzel ellentétes Korea tapasztalata például, ahol *Jong-Wha Lee*, a Korea Egyetem oktatója szerint a külföldön PhD-fokozatot szerzett hallgatók 85 százaléka hazatér, mivel a konfucianus társadalom rendkívüli mértékben tiszteli és megbecsüli a tudást.

Bár Magyarországon a tudományos pályát messze nem övezi a koreaihoz hasonló tisztelet, szerencsére az orosz és a közép-ázsiai körülmények is messze állnak tőlünk: ma már senkinek sem kell elmenekülnie külföldre a politikai üldöztetés elől, és ez remélhetően a jövőben is így marad. A kérdés tehát sokkal inkább az, mennyiben áll fenn a dilemma a helyi, illetve az általános témák kutatásában, azaz választ ad-e a nyugati közgazdaságtan a magyarországi problémákra. Az elmúlt évek gazdaságpolitikájának tapasztalataiból és a nemzetközi szervezetek javaslataiból kiindulva, a válaszok valószínűleg a legtöbb területen léteznek, a probléma leginkább az alkalmazással kapcsolatosan merül fel. A magyar tapasztalatok azt mutatják, hogy az előrelépéshez nélkülözhetetlen intézmények meghonosítása – például a költségvetési politika területén – annak ellenére sem magától értetődő, hogy ezek már számos országban sikeresnek bizonyultak. További kérdés, hogy a különböző szabályok egy szabálykerüléshez szokott társadalomban is ugyanolyan jól működnek-e, mint egy nyugati jogállamban.

Az elmélet és a gyakorlati alkalmazás közötti szakadék az amerikai PhD-képzésben is komoly problémát jelent (*Krueger* [1999]).⁶ Egy posztszocialista országban mindez külö-

⁶ Paradox módon a konferencián csupán a nyitóelőadásokon (*Yehuda Elkana* és *Kornai János* révén) esett szó arról, hogy merre is halad, illetve merre is kellene haladnia a követendő nyugati közgazdaságtannak. Mindketten amellet érvelnek, hogy mivel a fejlődés komplex folyamata nem érthető meg egyetlen nézőpontból, a közgazdaság-tudománynak a jövőben nyitnia kell más társadalomtudományok felé. *Kornai János* tanulmánya magyarul is elérhető folyóiratunk korábbi számában (lásd *Kornai* [2006]).

nösen igaz, amiből az következik, hogy az oktatásban sem lehet úgy tenni, mintha nem léteznének ezek a megfontolások. Az érem másik oldala természetesen, hogy az alkalmazás csupán akkor lehetséges, ha ugyanazt a nyelvet beszéljük, és ismerjük az alkalmazandó elméletet. Az általános és a helyi kérdések ötvözése tehát elkerülhetetlennek tűnik a színvonalas képzésben. A jelen kötet egyik fő tanulsága azonban az, hogy éppen ennek révén válhat az egyoldalú tudástranszfer kétoldalúvá, és így járulhatnak hozzá a feltörekvő régiók közgazdasági mind a helyi gazdaság fellendítéséhez, mind pedig a világ közgazdaság-tudományának előrehaladásához.

A konferenciáról további információkat lásd a <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTDECCAPBUIECO/0,,contentMDK:20517695~menuPK:1137930~pagePK:64168445~piPK:64168309~theSitePK:1137909,00.html> honlapon.

Hivatkozások

- CSABA LÁSZLÓ [2000]: A világszerte és a magyar közgazdaságtan. Budapesti Könyvszemle, 12. évf. 4. sz. 315–318. o.
- KORNAI JÁNOS [2006]: A társadalomtudományok elkülönüléséről és együttműködéséről. Közgazdasági Szemle, 53. évf. 11. sz. 949–960. o.
- KRUEGER, A. O. [1999]: Implications of the Labor Market for Graduate Education in Economics. *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 13. No. 3. 153–156. o.
- MAJOR IVÁN [2000]: Hol a mainstream mostanában? Budapesti Könyvszemle, 12. évf. 4. sz. 318–321. o.
- PETE PÉTER [2006]: A közgazdaságtani felsőoktatás sanyarú állapotáról. *Élet és Irodalom*, 50. évf. 39. sz.
- PETE PÉTER–TRAUTMANN LÁSZLÓ–GALASI PÉTER–ZALAI ERNŐ [2006]: Vita a mikroökonómia oktatásáról. *Köz-gazdaság*, 1. évf. 2. sz. 102–123. o.
- SIMONOVITS ANDRÁS [2004]: Publikációs szelekció a közgazdaságtanban. Budapesti Könyvszemle, 16. évf. 2. sz. 158–164. o.
- SZENTES TAMÁS–SZABÓ KATALIN [2007]: A közgazdaságtan oktatásáról. *Köz-gazdaság*, 2. évf. 2. sz. 141–179. o.
- TÖRÖK ÁDÁM [2000]: Csónakok a parton, avagy mivel keljünk át a főáramon? Budapesti Könyvszemle, 12. évf. 3. sz. 211–214. o.
- VALENTINYI ÁKOS [2000]: A tudomány piaca és a magyar közgazdaságtan. Budapesti Könyvszemle, 12. évf. 2. sz. 144–150. o.

Gyórfy Dóra